

B TIDSKRIFT FÖR BRANDVÄSENDET

Band 6

Januari 1915

N:r 1.

Prenumerationspris inkl. postarvode!
För helt år Kr. 5: —
Lösnummerpris 50 öre.

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIFVARE:
BRANDCHEFEN I UPPSALA W. BERGQVIST.
ALLM. TEL. 146. RIKS. TEL. 198. ALLM. TEL. 1413.

Minimiannonspris 80 öre pr centim.
Utkommer med 12 nummer pr år.

Redaktörsskiftet.

Ett år har åter gått, och ett nytt har börjat sina dagar, en tidernas växling, som själfmant riktar tankarna in på det, som varit och till förhoppningar på hvad framtiden kan bära i sitt sköte.

För oss har detta årsskifte följts af ett annat skifte, i det vår förre redaktör afgått och en ny utgifvare träd in på hans plats. Lika osökt gå då tankarna äfven hän till vår förre redaktörs gärning under de gångna åren.

Det var i tiden kort efter väckelsen och arbetets påbörjan, som kapten Hellgren ställde sig till förfogande, visserligen med tvekan, på grund af redan förut upptagen arbetstid och ett blygsamt eget omdöme om sin inneboende redaktörsförmåga, men det var med den sanna känslan för vår rörelses nödvändighet och bästa. Med tacksamhet skola vi också minnas den välvilliga hand, han då under en svår tidpunkt räckte vårt arbete.

Från och med majnumret 1911 står kapten Hellgrens namn såsom utgifvaren af Tidskrift för brandväsendet. Under alltså något mer än 3½ år har han verkat i denna egenskap. I och för sig själf kan denna tidrymd kanske ej betraktas som lång, men den har kräft mycket arbete och ställt stora fordringar på Tidskriftens redaktör. Från första början gällde att föra fram Tidskriften efter raka, fasta principer, oberoende af de slitande vindkast, som då gingo öfver den en gång uppbyggda organisationen. Omtanke om det svenska brandväsendets utveckling, synen på det stora helas bästa och omsorg om yrkesbildningens allmänna höjande i vårt land, blefvo de grundlinjer, som kapten Hellgren uppställde och sedan konsekvent följde. Ty den röda tråd som genomlöpt Tidskriftens innehåll dessa år, kan betecknas med opartiskhet, saklighet och grundlighet under en verksam sträfvan att meddela kunskaper och yrkesbildning.

Under sådana förhållanden är därför ej heller underligt, att Tidskriften allmänt anses hafva väl fyllt sin mission, och att dess redaktör tillvunnit sig läsarnes aktning.

När kapten Hellgren nu, på grund af åtagen befattning inom det militära — rullföringsbefälhafvare — ansett sig nödsakad afgå från redaktörskapet, är det mig därför en kär plikt, att å Svenska Brandchefsföreningens vägnar till kapten Hellgren framföra ett varmt tack för den period, han så insiktsfullt handhaft vår Tidskrifts utgifvande.

*

Vid detta skifte söka sig våra tankar äfven hän mot framtiden med förhoppningar om fortsatta, goda resultat genom vår Tidskrift. Därför få vi tillönska den nye redaktören, löjtnant Bergqvist, all framgång i hans nu påbörjade betydelsefulla arbete till våra sträfvandens, och därmed det svenska brandväsendets, väl.

Rudolf Stridbeck.

Tidskrift för Brandväsendet,

som i och med utgången af 1914 förlorat sin bepröfvade, kunnige för tidskriftens framåtskridande särdeles intresserade redaktör brandchefen G. Hellgren, anmäler härmed sitt första nummer under ny ledning. T. f. B., hvars syfte allt fortfarande skall vara att meddela de nya erfarenheter och rön, som på det brandtekniska området se dagens ljus, kommer sålunda allt fortfarande att med oafslätlig uppmärksamhet följa utvecklingen inom brandväsendet. Tidskriftens uppgift blir icke allenast att *bi-bringa* utan äfven att *samla* erfarenheter, hvarför tidskriftens hela läsekrets uppmanas att ingå som medarbetare. Ingen uppgift, intet meddelande får anses öfverflödigt, ty endast med stöd af ett stort material kan tidskriften hålla sig så à jour, att dess innehåll blir ständigt nytt och växlande. Med hopp om ett godt samarbete, i tro att Tidskrift för Brandväsendet under sådana förhållanden skall gå en ljus framtid till mötes, till gagn för samhället, framställer jag den förhoppningen, att tidskriften framdeles får åtnjuta det förtroende, som hittills kommit den till del, och skall den göra allt för att blifva detta förtroende värdigt.

Wilh. Bergqvist.

Meddelande från Svenska Brandchefsföreningen.

Arbetskommissionerna.

Årssammanträdet 1914 beslöt att tillsätta 6 olika kommissioner för att såmedelst få till stånd ett genomgående och året om pågående utredningsarbete.

Kommissionerna hafva nu fått följande sammansättning.

Kommission I — *Släcknings- och lifräddningsredskap, organisationsärenden:* brandcheferna G. EKSTEDT, Göteborg, V. SETTERGREN, Borås, och E. LÖFBERG, Lysekil.

Kommissionens uppgift: att taga kännedom om nyheter i brandredskapsväg, pröfva dessa och till föreningen afgifva fullt opartiska berättelser härom samt att beträffande organisation utarbета allmänna förslag: till organisationssystem, passande för olika slags samhällen, till förbättringar i nu använda system, till brandstationsinredningar i allmänhet, till personalens förhållande med afseende på utbildning, kontrakt, tjänstgöring, fridagar, utrustning, pension m. m. dyl.

Kommission II — *Brandskydd samt byggnads-, fabriks och öfriga brandteknik:* brandcheferna R. STRIDBECK, Kalmar, E. THESTRUP, Örebro, och C. G. SJÖQVIST, Västerås.

Kommissionens uppgift: att verkställa utredning och afgifva specialförslag om brandteknikens allmänna tillgodoseende i boningshus, olika industrier, laboratorier, upplag, samlingslokaler, teatrar, skolor, sjukhus, hotell, garager m. fl.

Kommission III — *Lagärenden, förordningar, brandsyner:* brandcheferna S. E. BJUGGREN, Lidköping, W. BERGQVIST, Uppsala, och K. ÖHLIN, Sundbyberg.

Kommissionens uppgift: att följa och lämna meddelande om lagstiftningsarbetet i hvad detta berör brandväsendet; att lämna kännedom om lagligt vunna prejudikat med afseende på brand- och byggnadsstadgarnas liksom andra dylika förordningars tillämpning; att sammanföra uppgifter i hvad afseende de gällande lagarnas och förordningarnas bestämmelser böra förändras, för att de brandtekniska krafven må tillgodoses; att upprätta promemoria för brandsynförrättare; att delgifva allmänna grunder för uppgörandet af brandordningar, reglementen; att lämna utredning om brandtelegrafens lagliga skydd och om erforderliga lagstiftningsåtgärder med afseende på falsk alarmering m. m. dyl.

Kommission IV — *Automobilväsende:* brandcheferna H. FOGELKLOU, Helsingborg, och R. J. LUNDBORG, Karlskrona, (en medlemsplats f. n. vakant).

Kommissionens uppgift: att följa bilväsendets utveckling och häröfver afgifva berättelser; att lämna uppgift om de allmänna fordringar, som böra ställas på en brandbil; att utarbета jämförande bedömanden med afseende på olika maskin- och pumptypers lämplighet för brandkårer; att afgifva förslag till allmänna bestämmelser, som böra ingå i kontrakt om bilköp; att uppgöra allmänna beräkningsgrunder för jämförelse ur ekonomiskt afseende mellan bildrift och hästdrift vid brandkår m. m. dyl.

Kommission V — *Föreningsangelägenheter, bibliotek, statistik:* brandcheferna R. STRIDBECK, Kalmar, J. ECKERBOM, Vexjö, samt vice brandchefen E. BRANTENBERG, Kalmar.

Kommissionens uppgift: att vidtaga åtgärder för ett omfattande, såväl personligt som ekonomiskt intresse för föreningen; att föranstalta om bibliotekets fullständiggående och dess nyttiggörande för föreningens medlemmar; att utarbета statistiska uppgifter för såväl föreningens verksamhet som för brandväsendet inom landet m. m.

Kommission VI — *Brandtelegraf och alarmeringsväsende, belysningsväsende, samarittjänst:* brandcheferna G. HELLGREN, Sundsvall, U. ULLMAN, Luleå, och N. LINDMARK, Härnösand.

Kommissionens uppgift: att följa utvecklingen å det kommissionens olika grenar berörande området; att pröfva och afgifva fullt opartiska utlåtanden öfver materiel tillhörande dessa grenar; att utarbета allmänna handledningar och instruktioner m. m.

* * *

Brandchefen i Stockholm, kapten A. Svinhufvud, har välvilligt utlofvat, att kommissionerna må hänvända sig till honom, då han gärna skall stå till tjänst med spörsmåls besvarande och erfarenheters meddelande.

Inom hvarje kommission har den, enligt ofvan, först nämnde anmodats kalla till första sammanträdet, hvar efter hvarje kommission väljer sin ordförande.

Föreningsbiblioteket i Kalmar står till kommissionens förfogande med litteratur.

Eventuellt erforderliga meddelanden, upprop l. dyl. från kommissionerna meddelas i Tidskrift för Brandväsendet efter dylikt meddelandes insändande till föreningens ordförande under adress Kalmar.

Brandchefsföreningens herrar medlemmar anmodas att genom egna erfarenheters delgifvande till de respektive kommissionsordförandena underlätta och verksamt bidra till kommissionernas arbete.

Och till kommissionerna få vi göra en vördsam hemställan, att omedelbart sätta arbetet i gång, så att åtminstone en utredning, en berättelse, ett resultat kan af hvarje kommission föreläggas årssammanträdet 1915.

Herrar fabrikanter och firmor ombedas att sätta sig i förbindelse med erforderlig kommissions ordförande för att göra sina fabrikat eller sina materialier kända för landets brandchefer.

Styrelsen.

Prof med en Henrikssons motorspruta N:o 12 B för 800 minutliter.

Maskiningenjören vid Statens järnvägar G. Blomberg har för allmänna Brandredskapsaffären i Stockholm afpröfvat en bensinmotorspruta af A.-B. S. Henrikssons fabrikat, och kan ingenjör B:s utlåtande angående sprutorna i fråga vara af vikt, isynnerhet som Allmänna

Brandredskapsaffären har för afsikt att utvidga sin export af nämnda bensinmotorsprutor.

För profning uttogs en fyrcylindrig motor med en cylinderdiameter af 105 mm. och 120 mm. kolfslag. Denna tillkopplades en 2-cylindrig kolfpump med 117 mm. cylinderdiameter och 150 mm. kolfslag å en fyrhjulig vagn med ramverk af U-järn, hvilande på vanliga bladfjädrar.

Motorn arbetar efter fyrtaktprincipen och har såväl inlopps- som utloppsventilen mekaniskt styrda.

Hvarje cylinder är gjuten i ett block, hvadan eventuellt utbyte af enstaka cylindrar kan ske. Såväl cylindrar som afgasrör äro väl kylda.

Motorn drifver pumpen medelst friktionskoppling och kuggväxel. Härigenom vinnes den stora fördelen att pumpens ventiler få en lugnare och säkrare gång och således ökar maskineriets verkningsgrad, i synnerhet vid långa slangledningar.

Alla lagergångar m. m. äro rikligt dimensionerade, och vill jag särskildt framhålla, att största lagertrycket å vefstakslagren endast är 60 kg./cm². Kamaxeln är lagrad i kullager. Alla kugghjul äro utförda af martin och synnerligen väl arbetade.

Motorn är försedd med tvänne af hvarandra oberoende tändningar, accumulator-tändning med sina egna kablar och tändstift samt inkapslad Boschmagnet äfven med skilda kablar och tändstift. Denna anordning gör motorns startning särdeles bekväm och säker, samtidigt som motorn under drift är säkrare. Man kan därigenom använda endera af tändanordningarna eller ock båda samtidigt.

Carburatorn är af Scheblers nyaste konstruktion, som är mycket bensinbesparande.

Smörjningen sker från behållaren medelst maskindrifna pumpar till hvarje smörjställe och är således i hög grad driftsäker.

Magnetapparat, induktionsapparat, accumulator och carburator äro väl inbyggda och skyddade från väta.

Regleringsanordningen för såväl tändning som gas är väl anordnad och placerad så, att den är lätt åtkomlig för motorskötaren.

Vid profvet, som varade i två timmar, var förbränningen i det närmaste fullständig.

Motorn, som utvecklade vid 800 hvarf/min. 20 hkr., är synnerligen tystgående, och alla delar så väl utbalanserade, att vid profvet icke den minsta vibration å vagnen kunde förmärkas.

Under profningen användes en 15 meter lång slangledning med en diameter af 63 mm., hvarvid med 20 mm. munstycke den å tryckledningen anbragta manometern visade ett tryck af 11 kg. och med 25 mm:s munstycke 8,8 kg. Sughöjden var vid profvet 2,5 meter.

Efter profvet isärtogs motorn för besiktning af alla delar, hvarvid det visade sig, att smörjningen fungerade på ett fullt tillfredsställande sätt, och att arbetet är utfördt med största noggrannhet och precision.

Som slutomdöme framhåller ingenjör Blomberg att motorn på grund af sin synnerligen lätta och säkra startning, dess stora driftsäkerhet och väl genomtänkta konstruktion är mycket lämplig för drift af brandsprutor.

En månads fängelse för falsk alarmering.

Som de falska alarmeringarna af brandkårerna snarare äro i stigande än i sjunkande, kan det vara på sin plats att meddela tidskriftens läsare ett utslag af rådstufvurätten i Uppsala af den 14 december 1914 där den skyldige dömts till en månads fängelse, och skulle det säkerligen vara gagneligt att brandcheferna i sammandrag låte införa det i platstidningarna.

U t s l a g.

Som svaranden vidgått, att han natten till tisdagen den 24 november 1914 utan giltig anledning uppsåtligen af okynne sönderslagit skyddsglasat till ett Uppsala stad tillhörigt brandskåp i hörnet af Slottsgränden och Trädgårdsgatan i Uppsala och intryckt brandskåpets knapp, så att det i brandskåpet anbragta urverket utlösts och brandkåren alarmerats;

samt, enligt hvad utredt är, detta svarandens förfarande orsakat, att brandskåpet därefter icke kunnat för sitt ändamål begagnas, förrän urverket i brandskåpet blifvit ånyo uppdraget;

alltså och då, jämlikt af Konungen meddeladt förordnande, Uppsala brandtelegraf- och brandtelefonledning med tillhörande brandskåp åtnjuta samma skydd, som tillkommer statens telegraf- och telefoninrättningar; pröfvar i förmågan af 19 kapitlet 13 och 14 §§ strafflagen, rådstufvurätten lagligt döma svaranden H. F. B—n, för det han med brandtelegrafledning, som åtnjuter lika skydd som statens, vidtagit åtgärd, hvarigenom inrättningens begagnande hindrats, att undergå fängelse i en månad.

Talan mot — — — — —
Som ofvan.

På Rådstufvu Rättens vägnar:

Stockholms brandkårs kolsyrespruta Lux' system.

Denna sprutas konstruktion grundar sig på det vid aktiebolaget Lux utexperimenterade systemet för släckning af eldsvådor medelst kolsyra. Kolsyran magasineras i flytande form å stålflaskor rymmande hvardera 20 kg. kolsyra. Dessa behållare sättas förmedelst rörledning i förbindelse med hvarandra och kunna genom ventiler förbindas medelst rör- och slangledning, hvilka föra till eldhärden. Genom särskilda anordningar är sörjdt för att kolsyran ingenstädes inom systemet, vare sig i behållare, rör eller slangar, öfvergår till gasform utan framföres i flytande form ända till rörets eller slangens mynning och först där förgasas. Härigenom åstadkommes, att en »infrysning» af kolsyran med däraf förorsakad tillstoppning undvikas. Dessutom erhålles vid kolsyrans förgasning i själfva eldhärden en mycket stark afkyllning, hvilken tillsammans med kolsyrans kväfvande egenskaper åstadkommer en synnerligen effektiv släckning af elden.

Sprutan utgöres af en 3 tons automobil, på hvilken uppmonterats 40 st. kolsyrebehållare, innehållande tillsammans 800 kg. flytande kolsyra. Denna senare antager, då den öfvergår i gasform, en volym af 400 kbm. och beräknas med säkerhet räcka för kväfning af elden i en lokal af 2,000 kbm. volym.

Förbindelseledningen är så anordnad, att behållarna kunna successivt eller på en gång tömmas genom en eller flera af de 4 slangledningarna, hvilka kunna anslutas till rörledningarna. Dessa slangar äro af stål och

särdeles böjliga. Sammanlagda längden af slangarna är 150 m. Genom lösning af förskrufningarna kunna slangarna uppdelas i längder om c:a 25 m. Slangarna äro upprullade på tvenne rullar, anbragta baktill å bilen.

Kolsyrans tryck i ledningen varierar mellan 30 och 50 atm., beroende på temperaturen i behållarne. De senare äro profvade med ett tryck af 250 atm. Rörledningens profvas med 200 och stålslangarna med 100 atm. Mängden kolsyra i kolsyrebehållarne är oberoende af trycket och kan konstateras genom vägning. Kontrollen underlättas därigenom att såväl netto- som taravikten är instämplad på hvarje behållare.

Vid brand i en byggnad.

Sedan man konstaterat, att lokalen, i hvilken eld utbrutit, är lämplig för släckning enligt Lux' metod, söker man snarast möjligt fastställa ungefärliga volymen af lokalen och bestämmer häraf det antal kolsyrebehållare, som behöfva tagas i bruk för släckningen. Naturligtvis förvissas man sig om, att inga människor finnas kvar i rummet, där eld utbrutit.

En eller två slangar framdragas på närmaste vägen till den plats, som befines vara lämpligast för inblåsning af kolsyran i den brinnande lokalen, t. ex. ett fönster, ett hål i väggen eller taket. Denna punkt bör naturligtvis ligga så nära eldhärden som möjligt. Därefter afstängas fortast möjligt alla ingångar och öppningar till lokalen, så att ej den inblåsta kolsyran kan strömma ut genom desamma. Ett mindre hål i rummets öfre del öppnas för utsläppande af den varma luften och de upphettade rökgaserna i rummet.

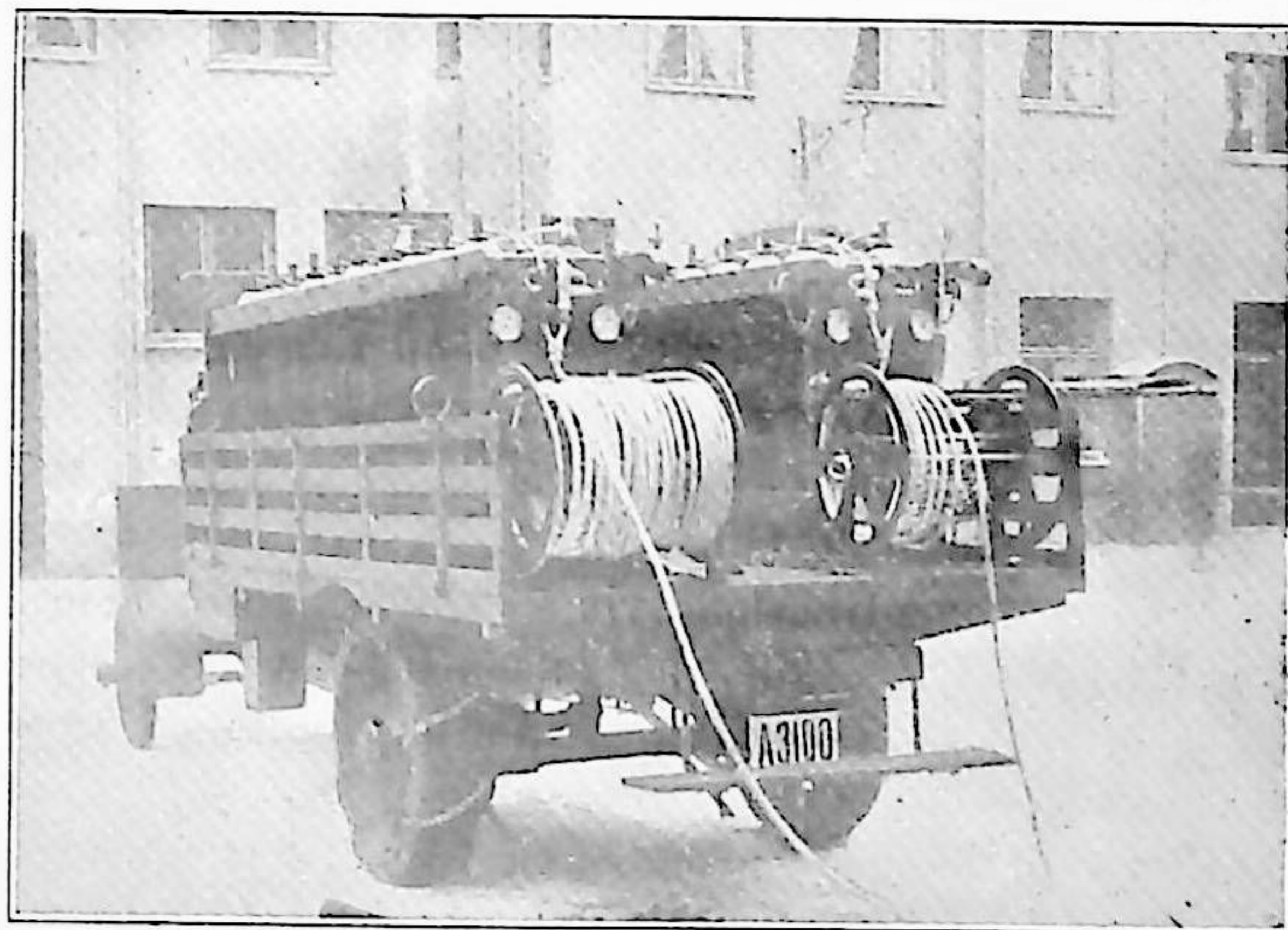
Under tiden skall manskapet å sprutan hafva iordningställt attiraljen på så sätt, att slangarna, sedan de

utdragits till erforderlig längd, fastkopplats på sina resp. förskrufningar å vagnen, tillsett att kranarna N:o 1, 2, 3 och 6 äro stängda, samt öppnat kranarna N:o 4 och 5, hvilka senare sätta slangarna i förbindelse med de båda inre raderna kolsyrebehållare. Se fig.

Öfverstiger det antal kolsyrebehållare som måste tagas i bruk, 6 st., så böra tvenne slangar användas.

Så snart ett slangmunstycke blifvit inriktadt som ofvan beskrifvits och allt är klart till aktion, öppnas omedelbart efter hvarandra ventilerna till de kolsyrebehållare, som skola tömmas genom denna slang. Detta sker genom att man skruvar upp ventilerna fulla 3 hvarf. Det är af största vikt, att alla ventiler, som skola öppnas, öppnas fullständigt, enär kolsyran eljest kan frysa. Så snart den andra slangen blifvit färdig och dess munstycke inriktats, öppnas på ofvannämnda sätt ventilerna till de behållare, som skola utblåsas genom denna andra slang.

Skulle det under släckningens gång visa sig, att det antal behållare, som från början öppnats, ej är tillräckligt, så kan man öppna ventilerna till ytterligare några behållare. Detta måste dock ske, innan utblåsningen ur de först öppnade upphört. Som ledning vid bedömandet af huru långt utblåsningen skridit, kan man utgå ifrån, att vid användandet af en 50 meters slang det tager en tid af en minut att utblåsa en behållare, således 10 minuter för 10 behållare. Vid längre eller kortare slang ändras tiden något. Man bör därför ej använda onödigt långa slangar. Då kolsyran passerar genom stålslangarna, få desamma ej beröras med blotta händerna, enär kylskador då lätt kunna erhållas. Därför bör manskapet, som handhafver slangarna vara försedt med tjocka handskar. Vid utblåsning af den flytande kolsyran i fria luften, sjunker dess temperatur ned till c:a 80 grader

under fryspunkten, hvarvid en del fryser till en snöliknande massa, som i form af ett hvitt moln rusar ut genom mynningarna. Det är därför riskabelt att rikta kolsyreslangen mot en obetäckt del af kroppen, äfvensom att med blotta händerna vidröra dessa snöflingor. De förorsaka nämligen svåra kylskador, erinrande om brännblåsor.

Den man, som sköter utblåsningsmunstycket bör göras uppmärksam på, att då kolsyran utsläppes, det uppstår ett ganska starkt reaktionstryck, som lätt, om

Bensin

lagras
brandsäkert
och
explosionssäkert

om Martini och Hünekes anläggningar användas. Inga förhöjda brandförsäkringspremier, då detta system användes. Infordra vår offert.

AKTIEBOLAGET INGENJÖRSFIRMA
FRITZ EGNELL
STOCKHOLM.

ARVID BERGH & C:o

Riks Tel. 9304

BRYGGAREGATAN 5

Allm. Tel. 143 64

STOCKHOLM

Telegramadress »ARVIDUS»

Brandslangar

Spiralslangar

BILLMANS

Fabriks- & Handels-Aktiebolag

Regeringsgatan 88.
STOCKHOLM.

Telegrafadress: Allm. Tel. 4480.
»Billmans R. T. 4811» Riks Tel. 4811.

Brandredskap

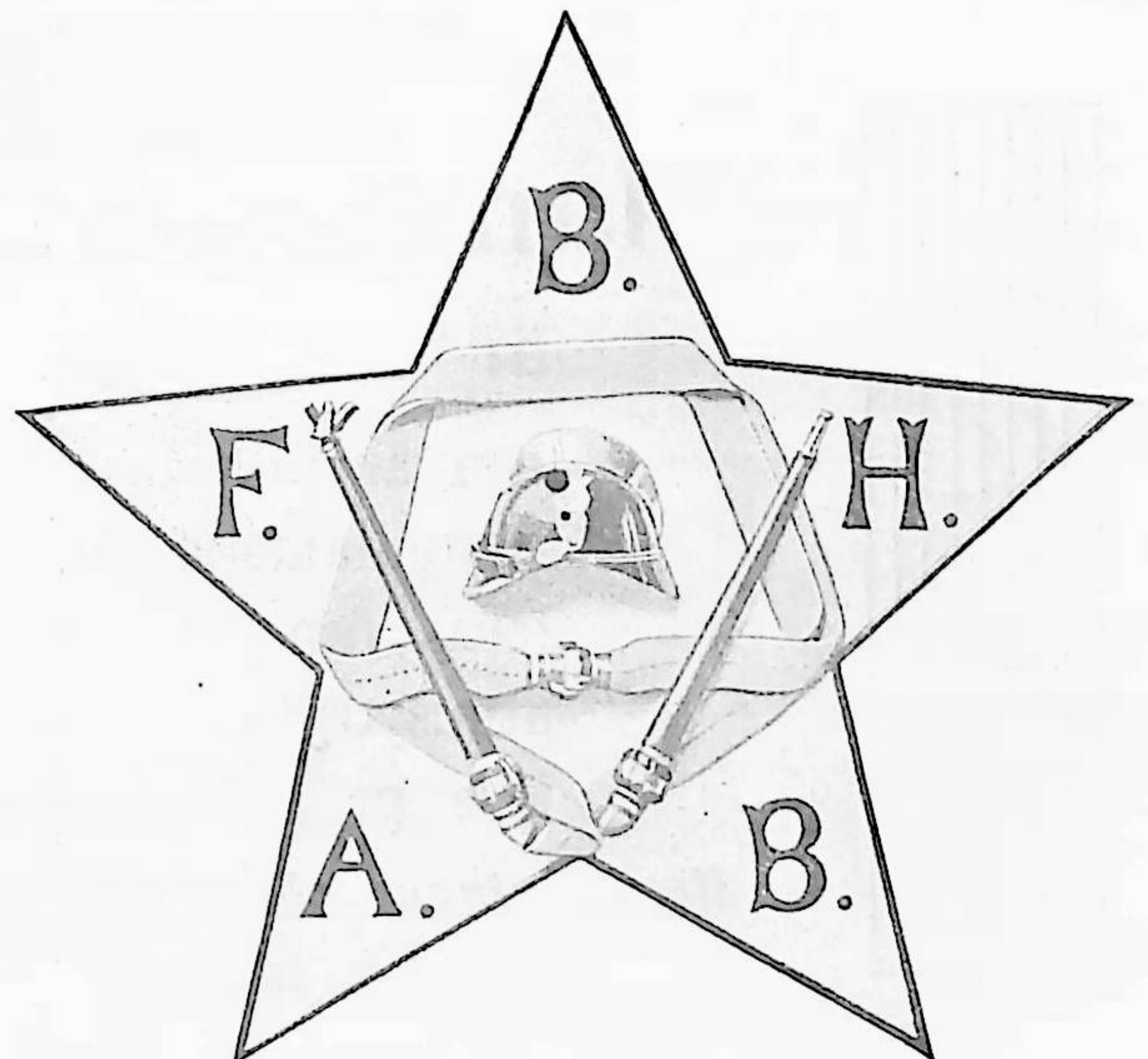
af alla slag.

Uppgör förslag till utrustningar

Lämnar kostnadsförslag

Katalog på begäran

Erhållit 2 guld- och 20 silfvermedaljer, däraf en guld- och en silfvermedalj år 1912 i Halmstad.

LUX'

Eldsläckningssystem

med

Flytande Kolsyra

för

Eldfarliga varu-upplag -

- Garager - Biografer -

- - - Fartyg etc. etc. - - -

AKTIEBOLAGET LUX

Stockholm 8.

En maskinist- korpral

skall från 1 Januari 1915 tillsättas vid Halmstads brandkår. Han skall vara fullt hemmastadd i maskinsprutors skötsel samt kunna verkställa mindre reparationer.

Begynnelselön omkring 1,400 kronor.

Vidare genom

Brandchefen.

TRELLEBORGS GUMMIFABRIKS AKTIEBOLAG

Spiralsugslangar

— Packningar —

Auto-Ringar Pneumatiska
Massiva

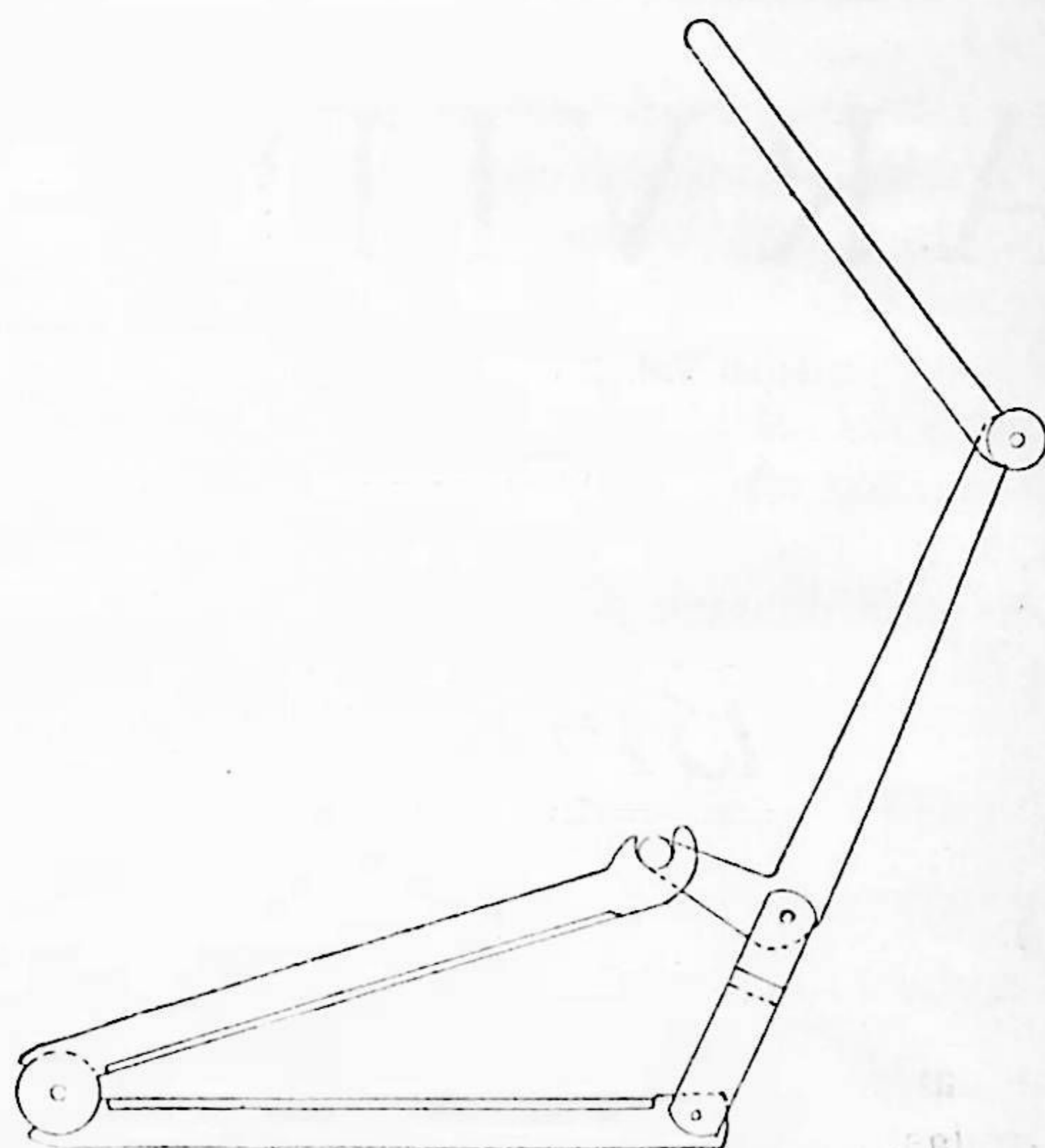
och för öfrigt alla slags

Tekniska Gummivaror.

ANVÄND
ALLTID

TRELLEBORGS
FABRIKAT

Slangklämman Enorm

Slangklämman ENORM

är den bästa förekommande.

Den är fullt brukbar vid förekommande slangdiametrar samt profvas och garanteras fungera vid slangledning med 14 atm:s tryck.

Pris pr galvaniserad apparat kr. 15: —

Beställningar göras hos Brandchefen, Uppsala.

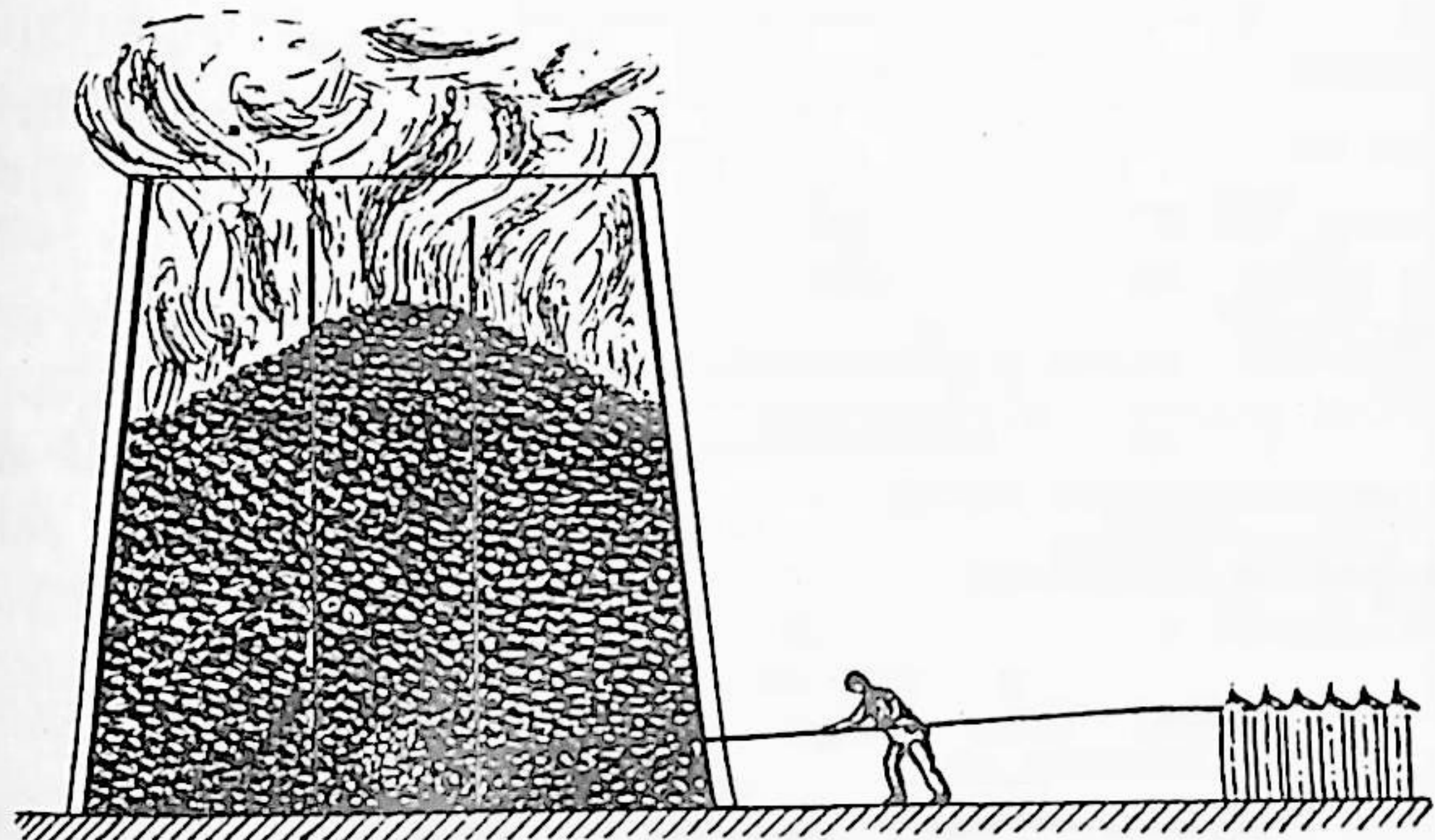

han ej är beredd härpå, rycker munstycket ur hans hand eller kullkastar honom själf.

Har man efter inblåsning af beräknad kolsyrekvantitet till synes lyckats släcka elden, så låter man lokalen stå tillsluten i minst fem minuter efter inblåsningen af den sista kolsyran. Detta för att äfven glöden i de förkolnade bränderna skola hinna slockna. Finnes en rök hjälm till hands kan man, om förhållandena det medgifva, låta en man gå in i lokalen före utvädringen för att tillse om allt är släckt, eller om ytterligare något kolsyra skall behöfva påsläppas. Därefter öppnas dörrar och event. förhandenvarande fönster i och för utvädring af lokalen. Sedan utvädring afslutats, företages en noggrann undersökning i det af elden härjade området. En eller annan event. ännu glödande eldhärd släckes därvid lätt med en vanlig pyttspruta. Detta sätt att gå tillväga kommer gifvetvis inom kort att afprövas vid Stockholms brandstation.

Vid brand i kolupplag.

Är det brinnande kolupplaget omgifvet af täta väggar och tak, t. ex. en kolbox, så kan kolsyran inblåsas hvar som helst nära rummets golf. Kolsyregasen får sedan kvarstå några timmar i rummet, hvarefter elden är släckt.

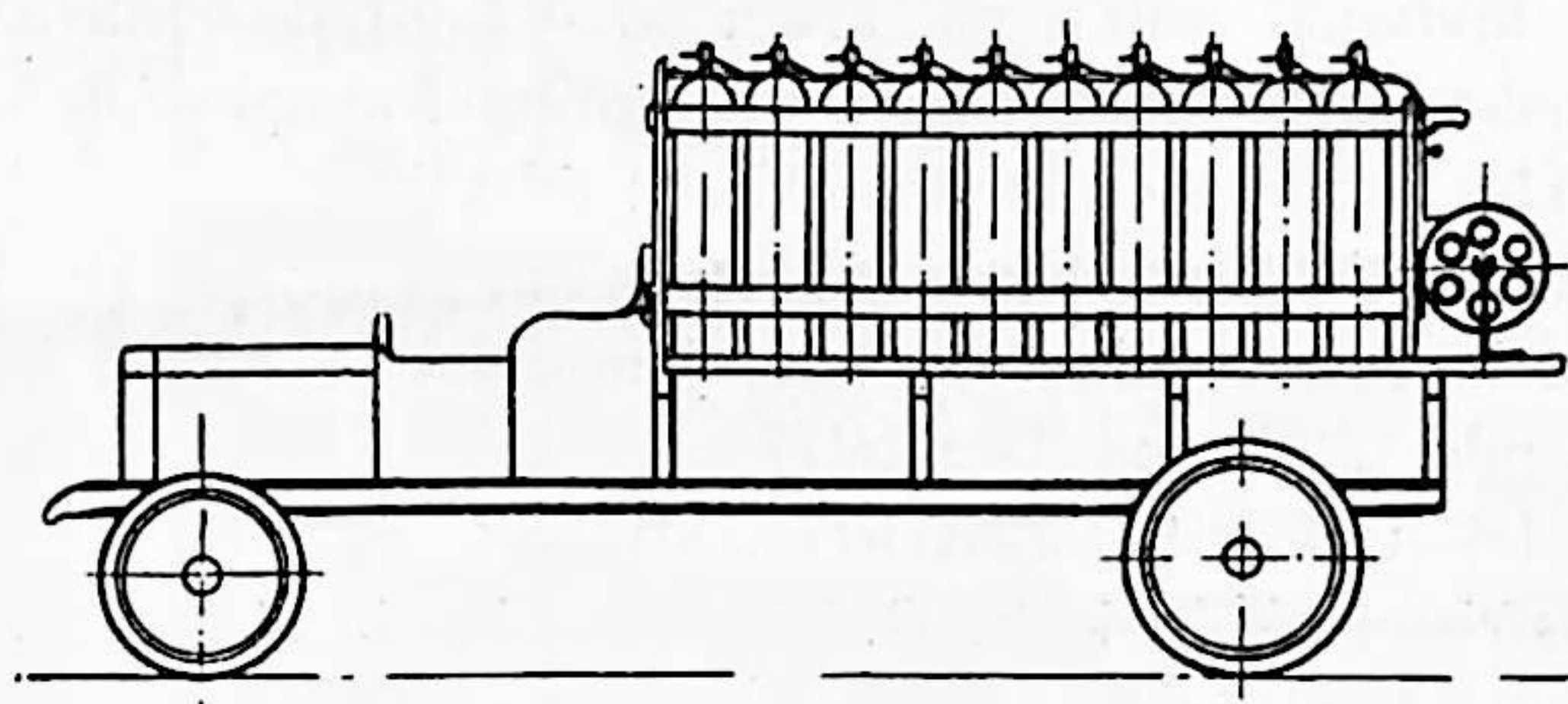
Är däremot kolupplaget beläget i det fria, så släckes elden endast med iakttagande af vissa här nedan angifna åtgärder.

Innan några egentliga släckningsåtgärder vidtagas å den i fria luften liggande kolhögen, företages undersökning för fastställande af platsen för eldhärdarna. Detta tillgår på så sätt, att ett antal $\frac{1}{2}$ " ångrör indrifvas i kolhögen i den riktning man har att förmoda, att eldhärden finnes. För att underlätta rörets indrivande och förhindra kolbitar att intränga i rörets ände förses det samma med en s. k. *drifspets*. Rören indrifvas så långt sig göra låter helst snedt uppifrån ända ned till bottnen af kolhögen samt i olika riktningar.

I stället för användande af termometrar rekommenderas följande både snabba och pålitliga sätt att mäta temperaturen. En stålslang af c:a 11 mm. diam. nedsläppes hastigt i det rör, hvarefter temperaturen skall undersökas. Slangen får kvarligga i röret c:a 3 minuter och utdrages därefter hastigt. Genom att låta slangen löpa mellan händerna, öfvertygar man sig om, på hvilken punkt af röret den högsta temperaturen förefinnes, d. v. s. hvilken del af röret, som ligger närmast eld-

härden. Genom en serie dylika mätningar torde platsen för eldhärden vara lätt att finna. Vid mätningen torde iakttagas en viss försiktighet, enär slangen, om den verkligen kommit nära en stark eldhärd, antager så hög temperatur, att man vid beröringen därmed med blotta handen kan skada densamma. Ett praktiskt sätt är att låta slangen vid undersökningen löpa genom båda händerna, hvarvid den hand som är närmast kolhögen helst bör vara beklädd med en grof handske.

Så snart på sätt här ofvan beskrifvits de olika eldhärdarnas läge fastställts, drager man tillbaka det rör, som ligger närmast eldhärden så långt, att dess inre

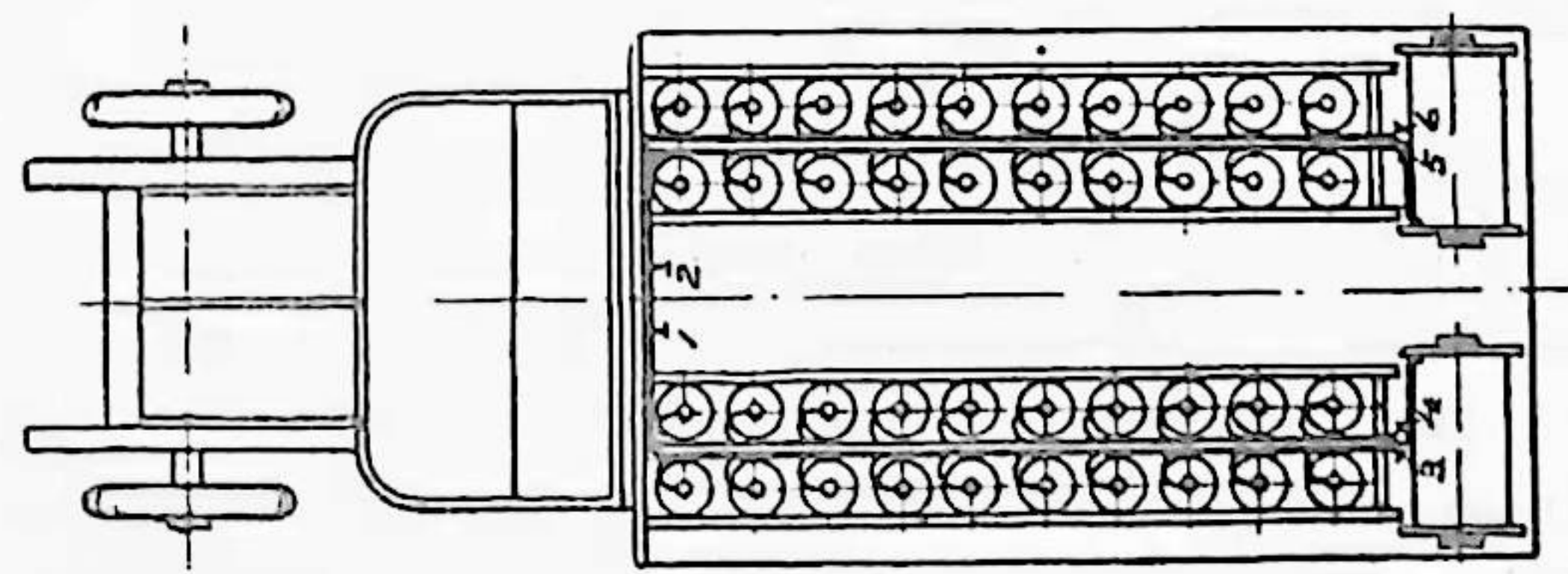
ända stannar i eller vid själfva eldhärden. Röret förbindes därpå medelst en stålslang med kolsyrebehållarna och ett kvantum kolsyra motsvarande eldens storlek påsläppes. Detta kvantum är beroende på eldhärdens omfång och ålder samt i öfrigt på ventilationsförhållandena å platsen och måste för hvarje gång af en fackman bedömas. Under inblåsningen af kolsyra bör det indrifna järnröret skjutas fram och tillbaka så att ej all kolsyra kommer på en enda punkt utan jämt fördelas öfver eldhärden.

Tillsyn.

Omedelbart efter sprutans användning bör man sörja för, att de tomma behållarna blifva utbytta mot fyllda sådana. Dessutom bör man upphänga de begagnade slangarna lodrätt c:a en half timme för torkning så att ej någon fuktighet får kvarstanna i desamma. Detta skulle nämligen skada slangen dels genom rostbildning och dels genom att vatten, som eventuellt stannar kvar, fryser och tilltäpper slangen.

Påfyllning af kolsyra.

Denna kan företagas å hvilken kolsyrefabrik som helst. Att märka är, att helst sådana behållare böra

användas, som äro försedda med Lux' special-armatur, då användning af andra kunna medföra kolsyrans infrysning, hvilket skulle hafva till följd att systemet blef obrukbart.

Fråga? Är brandstadgan för Rikets Städer under omarbetning.

Sotningsfrister.

I Br. St. § 3 första stycket föreskrifves, bland annat att i stads Brandordning bestämmelser skola finnas inlagda rörande den längsta tid, som, med hänsyn till eldstäders olika beskaffenhet och ändamål, får förflyta, innan efter verkställd sotning, förnyad sådan skall äga rum.

Denna tid kallas med teknisk term för *sotningsfrist*.

Nödvändigheten af olika sotningsfristernas fastställande för olika eldstäder, beroende på deras olika konstruktion och ändamål samt på arten af det för dem använda bränslet, torde utan vidare utläggning framgå af de synpunkter, som utvecklades i den i tidskriftens novembernummer 1914 sid. 126—127 införda uppsatsen: »Hvilken plats intager sotningsväsendet i brandskyddet och i förhållande till brandväsendet?»

Då i Br. St. föreskrifves, att bestämmelser om sotningsfrister skola i Br. O. intagas, så har lagstiftaren därmed lagt afgörandet rörande denna sak i kommunens hand. Det tillkommer sålunda Sf. eller, där de ej finnas, a. Rst. att besluta om sotningsfrister. Brandchefen *skall* i ärendet höras (Br. St. § 5 mom. 3.). Billigheten synes fordra, att äfven sotaren höres.

Administrativ praxis.

Fall 1. Uppsala. Kungl. Maj:ts utslag den 2 november 1888.

På sammanträde den 6 april 1887 beslöt Sf. sådan ändring i för staden gällande Br. O., att rökång, som leder från öppen spis i kök, brygghus eller från annan eldstad, däri kokning af födoämnen verkställes och däri från matången uppgår i samma rör eller pipa som röken, skulle, där ej eldstaden varit och fortfarande vore obegagnad, sotas minst en gång hvar annan månad.

Beslutet underställes Konungens Befallningshafvandes pröfning, hvilken myndighet, när såväl brandchefen som magistraten afstyrkt ändringen i fråga på grund af den genom sotningsfristernas utsträckning ökade eldfaran, genom resolution af den 7 maj 1888 fann fastställelse å Sf:s i fråga varande beslut icke kunna meddelas.

Sf. anförde underdåniga besvär.

Kungl. Maj:t infortrade utlåtande bl. a. från styrelsen för tekniska högskolan. I underdånig skrifvelse, innehållande ett utlåtande af Professorn G. R. Dahlander, anfördes, bl. a.: att genom den månatliga sotningen en synnerligt betryggande tillsyn öfver eldstäders och rökångars hållande i behörigt skick borde kunna åstadkommas samt att det, då ofta förhärjande eldsolyckor i rikets städer inträffat, icke syntes välbetänkt att utan synnerligen kraftiga skäl försvaga någon af de åtgärder, som vore afsedda att förekomma sådana olyckor.

Kungl. Maj:t fann i utslag i civildepartementet den 2 november 1888 icke skäl att göra ändring i K. B:s öfverklagade utslag.

Målet erbjuder i brandtekniskt afseende några punkter, som äro af intresse.

I den hos Sf. väckta motionen anfördes, bl. a., att i skorstenspipor, där matången icke sammanblandades med röken, kunde sotet icke blifva eldfångdt.

I Tekniska Högskolans utlåtande framhölls, att man icke kunnat finna fullgiltig anledning till de väsentligen olika bestämmelser Sf. uppställt i fråga om rökångar, där matången infördes, och andra rökångar.

Slutligen påstodo sotaremästarne i Upsala i en i målet ingifven skrifvelse, att »imman tillhopa med röken bidrager till sotbildningens ökande».

Hvad det första yttrandet angår, så håller detta alldeles icke streck. Sotet är eldfångdt vare sig det blifvit blandadt med matångor eller ej.

Beträffande det andra påståendet, så har praktiken lärt, att bildning af blanksot i afsevärd grad underlättas i skorstenspipor, hvarest matångor, vattenånga o. d. jämte röken från eldstaden finna aflopp. Af detta skäl föreskrifvas imrören. (Se Reddermann: Die Fürsorge gegen Feuersgefahr bei Bauausführungen sid. 731). Från byggnadstekniskt håll har man dock hört uttalas den förmodan, att nyttan och verkan af dessa imrör vore så obetydliga, att anläggningskostnaderna icke kunde löna sig. (Se t. ex. Baupolizeiliche Mitteilungen 1906. sid. 100). De måste emellertid anses vara oeftergiftigt nödvändiga vid t. ex. köksspislar inom spiskvarter, tvättstugor, där yrkestvätt bedrifves m. fl. (Se Reddermann: o. a. a. sid. 74. Se ock Baupolizei-Ordnung für den Stadtkreis Berlin § 20 mom. 18. Se ock slutligen Baltz: Preuss. Baupolizeirecht sid. 314 jämförd med sid. 316 anm. 12).

Hvad slutligen angår sotaremästarnes påstående, så är detta oriktigt. Imman bidrager ej till sotbildningens ökande, men väl åstadkommer imman tillhopa med röken att bildning af blanksot underlättas. Detta slag af sot är som bekant ur brandteknisk synpunkt vida farligare än det vanliga flygsotet.

Fall 2. Malmö. Kungl. Maj:ts resolution den 22 maj 1908.

Vid sammanträde den 10 maj 1907 beslöt Sf. att vidtaga sådan ändring i för staden gällande Br. O., att sotningsfristen för köksspislar, fyrugnar och andra eldstäder, hvarest matlagning eller kokning verkställdes, jämte tillhörande rökångar, utsträcktes från en till två månader.

Öfver detta beslut anfördes besvär hos Konungens Befallningshafvande af stadens skorstensfejaremästare, hvilka anförde bl. a.

att det ur eldfaresynpunkt syntes högst nödvändigt, att i staden sotning af eldstäder jämte därtill hörande rökångar ägde rum en gång i månaden; samt

att det i Br. O. stadgade ansvaret för sotaren skulle genom ifrågasatta ändringen ökas i den mån, sotaren beröfvades tillfälle att, så vidt möjligt, genom nödig sotning förebygga eldsolyckor.

Genom resolution den 22 oktober 1907 utlät sig K. B.: Då klagandena icke visat att klandrade beslutet

kränkte deras enskilda rätt eller eljest lagenligt kunde upphävas, lämnade Konungens Befallningshafvande besvären utan afseende.

Klagandena fullföljde talan i målet, därvid anförande, att deras inkomster skulle minskas då sotningsfristerna förlängdes till det dubbla, under det att utgifterna skulle ökas, då större personal måste hållas för de extra sotningar, som den nya anordningen torde komma att medföra. Vidare framhöllo klagandena den ökade eldfara, som skulle uppstå genom de förlängda sotningsfristerna.

Kungl. Maj:t fann emellertid ej skäl vara anförda, ledande till ändring i Konungens Befallningshafvandes beslut.

Följande reflexioner kunna med hänseende till målet göras:

Då klagandena påstå, att beslutet kränkte deras enskilda rätt, så är detta ett fullkomligt misstag. Hade sotaremästarne blifvit, jämlikt Br. St. § 12, af polismyndigheten antagne och därvid upprättats kontrakt, lydande å vissa löneförmåner, och hade Sf. sedermera beslutat, utan mästarne hörande eller mot deras bestridande, att minska deras löner, så hade genom Sf. beslutet där om mästarne enskilda rätt blifvit kränkt. Äfven om de häröfver på administrativ väg anført klagan, så hade besvären antagligen blifvit ogillade, emedan klagandena i allt fall ägde att göra deras rätt hos vederbörande gällande eller, med andra ord, de administrativa myndigheterna hade ansett, att afgörandet, huruvida klagandenas enskilda rätt blifvit genom Sf.-beslutet kränkt, icke hade tillkommit dem, utan tillhört allmän domstol. På sin högsta höjd hade genom öfverklagandet kunnat vinnas, att i utslaget uttalats, att klagandena icke förhindrades att vid vederbörlig domstol göra gällande den rätt, som de förmenade sig äga. (Jämför Hammarskjöld: Bidrag sid. 223 ff; Ask: Föreläsningar III: 149; Hagman: Sveriges Kommunallagar sid. 192.).

Vidare framgår af målet, att de frågor, som genom besvär kunna dragas under Kungl. Maj:ts pröfning, äro inga andra än de, som i besvären hos Konungens Befallningshafvande blifvit väckta. Yrkanden, som icke där blifvit i sammanhang med besvären framställda, blifva icke föremål för Kungl. Maj:ts pröfning. (Se Hammarskjöld: Bidrag, sid. 238; Bergstrand: Handbok för den svenska Kommunalförvaltningen sid. 104.).

Sotaremästarne borde alltså redan hos Konungens Befallningshafvande hafva andragit om den ökade eldfara, som inskränkningen i sotningsskyldigheten (utsträckning af sotningsfristerna) skulle medföra. Tvifvelaktigt hade väl ändock varit, om Konungens Befallningshafvande tagit hänsyn till detta skäl, då hvarken af brandchefen eller poliskammaren i deras i målet afgifna yttranden denna sak blifvit framhållen under hänvisning till Kungl. Maj:ts utslag beträffande Upsala hade väl, om samtliga, från hvilka yttranden inforrats, sotarebrandchefen, poliskammaren, framhållit den ökade eldfaran, som utsträckningen af sotningsfristerna faktiskt innebär, utgången i fallet Malmö blifvit densamma som i fallet Upsala.

Huru, med stöd af Br. St:ns föreskrifter, bestämmelser om sotningsfrister tillämpats i en del städers och municipalsamhällets Br. O., framgår af bredvidstående öfversikt.

Sotningsfrister i månader enligt Br. O. gällande för:

Umeå	1 3 12
Boden	6 12 12 12
Sollefteå	1 4 12
Hernösand	1 3 12
Sundsvall	1/2 1 ¹⁸ 36 ⁶
Gefle	1/2 1 36 ⁶ 2-6 ⁷ 12
Upsala	1/2 1 60 1
Saltsjöbaden	1/2 1 36 ** 12 12
Stockholm	1/2 1 * * *
Södertälje	1/2 1 24 1
Eskilstuna	1/2 1 ** 1
Nyköping	1/2 1 1/2 36 12 3 12
Norrköping	1/2 1 ** 3 12 12
Askersund	1 2 36 36 12 36 * 2 36
Örebro	1/2 1 1/2 36 12 1 1/2 * 1 12
Falköping	1 3 12 6
Borås	1/2 1 24 1
Göteborg	1/2 1 24-36 ⁶
Falkenberg ⁴	1 3 12 6
Jönköping	1 2 60 12
Kalmar	1/2 2 12 12 2 * 1
Karlskrona	1 2 12 3 12 *
Kristianstad	* 3 12 3
Engelholm	1 3 12 3
Helsingborg	1 2 12 2 12
Malmö	1/2 2 12
Eldstadens beskaffenhet	1. Kökspisar o. d. . . . . a) spiskvarter ¹ . . . . . b) andra . . . . . 2. Kakelugnar . . . . . 3. Centraluppvärmningsapp. . . . . 4. Tvättstugor . . . . . 5. Inrör . . . . . 6. Fabriksskorstenar o. d. ² . . . . . 7. Ångpannor o. d. . . . . 8. Kaminer ³ . . . . .

Ann. ¹ samt hos bryggare, bagare och andra, där stark eldning äger rum;
² o. d., som eldas med träaffall;
³ där ej annorlunda är utsatt, jäonställas kaminer med kakelugnar;
⁴ där eldning sker med torf eller andra stenkol än antracit och koks, skall sotning ske minst hvar 3:dje månad;
⁵ 24 månader i trähus, 36 i stenhus; eldas med stenkol, koks e. l. 12 månader;
⁶ 12 månader, därest eldning sker med stenkol, koks e. l.;
⁷ 2 månader, därest skorstenspipans lumen understiger 350 qvem.; 6 månader, om lumen öfverstiger 350 qvem.,
⁸ i mindre hus 2 månader;
* så ofta finnes nödigt; ** så ofta begäres.

Afgörandet, där sådant påfordras, hvilka eldstäder skola hänföras till det ena eller andra slaget, är enligt de anförda Br. O:ne tillagdt:

1. *Brandchefen:*

Br. O. för Helsingborg § 44 mom. 3,
» » » Sollefteå § 10 » 1.

2. *Poliskammaren:*

Br. O. för Karlskrona § 28 » 6.

Öfriga citerade Br. O. sakna föreskrift i berörda hänseende.

Ehuru väl, såsom ofvan anförts, Sf. eller, där de ej finnas, a. Rst. skola i Br. O. föreskrifva om sotningsfrister, finnas i de flesta Br. O. intagen bestämmelse af innehåll, att mindre jämkningar i de sålunda fastställda sotningsfristerna må kunna meddelas, utan att ärendet behöfver dragas under Sf:s eller a. Rst:ns afgörande.

Vederbörende för dylika jämkningar äro enligt de citerade Br. O.:

1. *Brandchefen:*

Br. O. för Malmö § 24 mom. 1 *
» » » Helsingborg § 44 » 3 *
» » » Sollefteå § 10 » 1 ***

2. *Brandstyrelsen:*

Br. O. för Engelholm § 35 mom. 2 **

3. *Poliskammaren:*

Br. O. för Karlskrona § 28 mom. 5 ***

4. *Brandsynenämnd:*

Br. O. för Eskilstuna § 11 mom. 5 **
» » » Saltsjöbaden § 6 » 2 **
» » » Upsala § 8 » 2 **
» » » Kalmar § 53 » 1 d **

5. *Hyresvärd och hyresgäst:*

Br. O. för Örebro § 8 **
» » » Nyköping § 16 mom 3 **
» » » Stockholm § 3 » 1 *
» » » Upsala § 8 » 3 **

Öfrige citerade Br. O. sakna föreskrift i berörda afseende.

Då sotningsfrist är den *längsta* tid, som får förflyta mellan tvenne på hvarandra följande sotningar, synes det vara betänkligt att generellt meddela tillstånd för andra myndigheter, än mindre enskilda personer, att därutinnan göra medgifvanden. Br. O. för Stockholm har vid medgifvandet fäst det villkor, att sotaren skriftligen ikläder sig det därmed förenade ansvaret.

Lämpligaste lösningen af frågan, sedd från den tillfredsställande säkerhetens synpunkt, tyckes vara:

antingen tillvägagångssättet i Stockholm, *eller* att såsom Br. O:ne för Sollefteå och Karlskrona föreskrifva meddela vederbörende rätt att bestämma mindre både inskränkning och utsträckning af sotningsfrister. Vederbörende bör i så fall blifva *brandchefen* efter sotarens och husägarens hörande. Öfver brandchefens beslut kan naturligtvis klagan hos magistraten föras o. s. v.

Finnes i Br. O., ingen särskild föreskrift angående dylika jämkningar intagen, kunna medgifvanden eller

* endast lindring i sotningsskyldighet.

** endast skärpning i sotningsskyldighet.

*** både lindring och skärpning i sotningsskyldighet.

skärpningar rörande sotningsfrister icke annorlunda göras än genom ändring af Br. O:ns bestämmelser, vidtagen på sätt i § 2 mom. 2 af Br. St. föreskrifves. Man kan icke hjälpa sig på det sättet, att magistraten, brandstyrelsen, brandchefen eller liknande utfärdar en kungörelse därom. Ty då bestämmelser om sotningsfrister, jämlikt stadgandet i Br. St. § 3 första stycket, tillhöra stadens Br. O., så kunna, om ytterligare bestämmelser än där befintliga erfordras, sådana endast meddelas på sätt om fastställande af dylik stadga är föreskrifvet. (Se Kungl. Maj:ts Resolution den 16 augusti 1878, införd i W. N:o 617. Se ock Hammarskjöld: Bidrag sid. 53—54).

Med billighet synes öfverensstämmande, att i Br. O. intages föreskrift, som berättigar till befrielse från eljest fastställd sotningsskyldighet, därest eldstad och rökgång *bevisligen* ej varit använda sedan sist verkställda sotningen sådant medgifvande (utsträckning af sotningsfrist för visst gifvet fall) kan ej anses innebära någon minskning i den erforderliga säkerheten.

I nu berörda hänseende kunna Br. O:ne uppdelas i trenne grupper.

1 gruppen, till hvilken kunna hänföras de Br. O., hvilka innehålla sådant medgifvande för *alla* eldstäder;

2 gruppen, till hvilken kunna hänföras de Br. O., hvilka innehålla sådant medgifvande *endast* för eldstad afsedd för matlagning, kokning o. d ;

3 gruppen, till hvilken kunna hänföras de Br. O. hvilka *icke* innehålla dylika föreskrifter.

Till första gruppen höra:

Br. O. för Helsingborg, se § 44 mom. 1,
» » » Kristianstad, » § 35 » 1,
» » » Engelholm, » § 34 » 1,
» » » Jönköping, » § 14 » 3,
» » » Borås, » § 39 » 3,
» » » Falköping, » § 9 » 2,
» » » Nyköping, » § 16 » 1,
» » » Stockholm, » § 3 » 3.

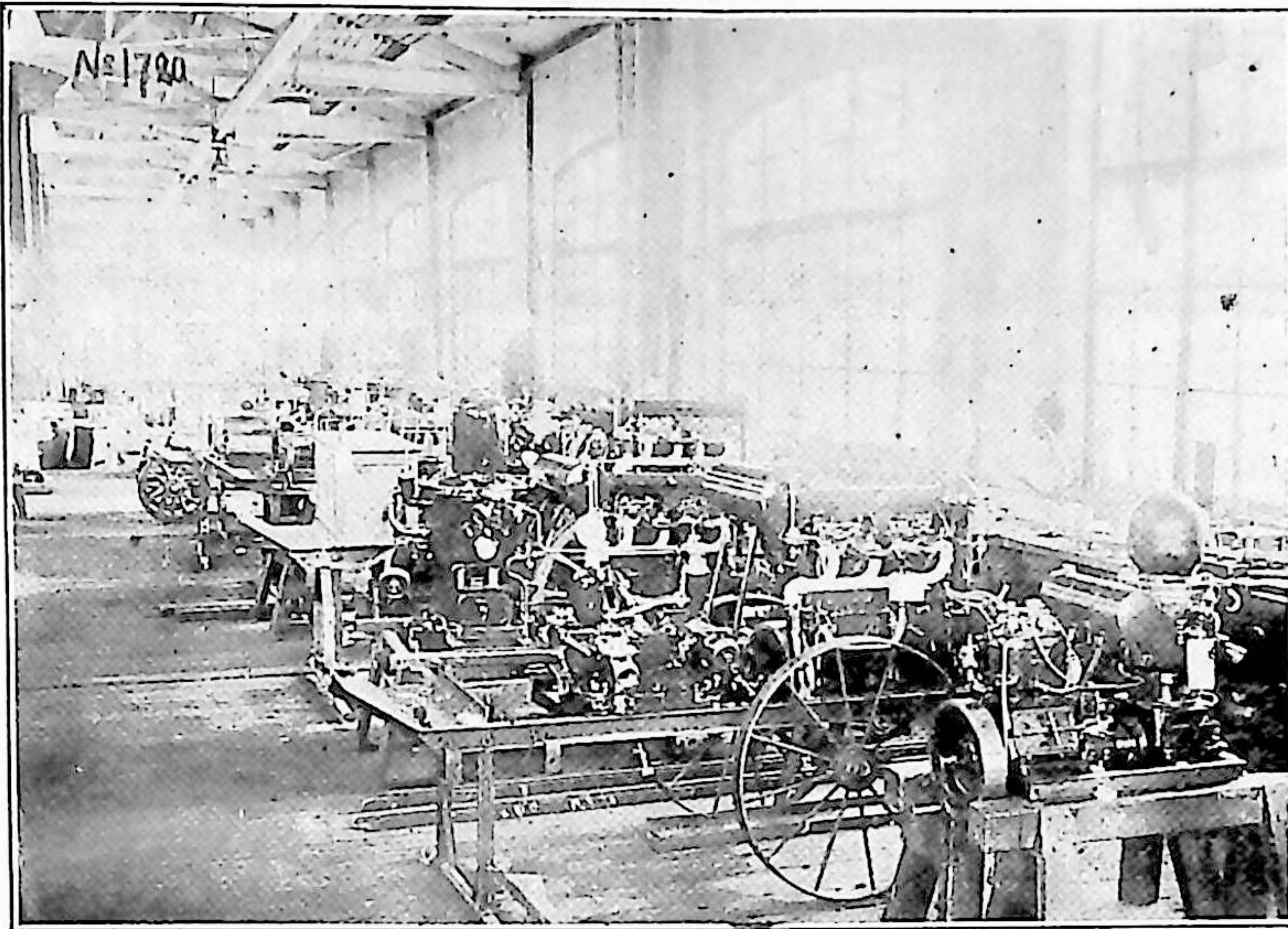
Till 2 gruppen höra:

Br. O. för Karlskrona, se § 28 mom. 3,
» » » Kalmar, » § 53 » 1 c,
» » » Örebro, » § 8 » 1,
» » » Askersund, » § 8 » 2,
» » » Södertälje, » § 8 » 1 a,
» » » Saltsjöbaden, » § 6 » 5,
» » » Upsala, » § 8 » 1,

Till 3 gruppen höra:

Br. O. för Falkenberg,
» » » Göteborg,
» » » Norrköping,
» » » Eskilstuna,
» » » Gefle,
» » » Sundsvall,
» » » Hernösand,
» » » Sollefteå,
» » » Boden,
» » » Umeå.

Motorsprutor

Brandkårsautomobiler

Handkraftsprutor

Ångsprutor

Pumpar, alla slag.

== *All slags Brandredskap* ==

Införda anbud från oss vid behof af brandredskap, af hvad slag det vara må! Det kostar Eder ingenting och kanske kunna vi erbjuda Eder det behöfliga just såsom Ni önskar det.

LUDWIGSBERGS

**VERKSTADS-
AKTIEBOLAG**
STOCKHOLM 4.

Mot insändande till denna tidnings redaktion af kronor 20:— samt af eventuellt utgångna nummer erhålles Tidskrift för Brandväsendet under femårsperioden 1910—1914 inbunden i vackert klotband.

Vid Brandskade- regleringar.

torde herrar Försäkringsagenter och Värderingsmän godhetsfullt observera, att den största delen af vattenskadade textilföremål, såsom mattor, draperier, stoppade möbler, gångkläder etc. genom kemisk tvättning kunna återställas i fullständigt samma skick som före vattenskadan, hvarigenom icke obetydliga summor kunna inbesparas för försäkringsbolagen. Om ungefärliga beskrifningen af de skadade föremålen insändes, kan bindande kostnadsförslag lämnas. Vid den stora eldsvådan den 14 mars 1914 vid Drottningtorget 2 i Malmö blefvo textilföremål för flera tiotusentals kronor genom kemisk tvättning återställda i samma skick som före vattenskadan. Jag ber att få rekommendera min affär för dylika uppdrag.

Eskil Metzén

Malmö 7.

Rikst. 1203, 674, 1691 och 1323.

Metallfabriksaktiebolaget C. G. SPORRONG & C:o.

Regeringsgatan 23, STOCKHOLM.

Knappar & Uniformseffekter
för Brandkårer.

Katalog sändes fritt på begäran.

Uppsala Kassaskåpsfabrik

Allm. Tel. 819. Uppsala Allm. Tel. 819.

Tillverkning af eldfasta dörrar af olika konstruktion samt dyrk- och brandfria Kassaskåp.

Till salu.

Vid Stockholms Brandkår försäljes på grund af Brandkårens automobilisering två Ludwigsbergs ångsprutor, (2,000 och 1,000 minutlitter), diverse manskaps-, redskaps- och rustvagnar, en droska, två åkslädar, bröst-, koller- och lokselar, hästtäckan af ylle, linne och läder, grimor, tränisar, omvändstyglar af ketting m. m. dylikt.

Närmare upplysningar lämnas af Brandchefen.

Då i den tillfredsställande säkerhetens intresse icke är nödvändigt och erforderligt, att sotning utföres i något slag af eldstäder med tillhörande rökgångar, hvilka *bevisligen* stått obegagnade sedan sist utförda sotningen, böra föreskrifterna i Br. O. affattas med hänsyn till dessa kraf. Häraf följer, att föreskrift i Br. O. af 1. gruppen bättre än de i 2. gruppen tillvaratagit det i det allmännas intresse erforderliga och nödvändiga. I samhälle med Br. O. hörande till 3 gruppen kan någon lindring af den art, hvarom nu är fråga, icke medgifvas utan måste sotning, utan hinder af att eldstäder *bevisligen* eller *veterligen* stått obegagnade sedan sist verkställda sotningen, utföras med de sotningsfrister, som Br. O. föreskrifver: en onödigt betungande anordning, som måste anses gå ut öfver, hvad det allmännas behof oundgängligen kräfver. Och att öfverskrida öfre gränsen i sådant hänseende, därtill är en Br. O. alldeles icke berättigad.

Sedan i Br. O. på grund af Br. St:ns föreskrift därom, bestämmelse införts om, att sotningsfrister skola efter vissa grunder finnas, måste nästa omsorg blifva att stadga, hvem skyldigheten tillkommer att i första hand öfvervaka, att dessa sotningsfrister iakttagas.

Med hänsyn till den olika formulering, som dessa föreskrifter i Br. O. erhållit, kan man skilja mellan olika typer, allt efter och beroende på, hvem Br. O. bestämmer såsom vederbörande. Här beteckna vi för korthetens skull dessa typer såsom,

1. A-typ	3. C-typ
2. B-typ	4. D-typ.

1. Föreskrift af A-typ.

Denna är ungefär af följande lydelse:

För sotningsarbetets verkställande å de tider, som i § 00 äro bestämda, ansvara husägaren — — — —

Har husägare med iakttagande af stadgandet i § 00 här nedan anmodat vederbörande sotare, att arbetet inom föreskrifven tid fullgöra, men sotaren detsamma alldeles icke verkställer, skall sotaren och icke husägaren vara ofvan berörda ansvar underkastad.

Husägare, som med sotare upprättat skriftligt kontrakt, hvarigenom den senare förbundit sig verkställa allt det sotningsarbete, som enligt § 00 hör uti den i fråga varande egendomen å bestämda tider äga rum, vare . . . . fri från allt ansvar i afseende å försummad sotning och drabbe ansvaret sotaren . . . . .

Exempel på Br. O. med föreskrift af A-typ är Br. O. för Stockholm. Se dess § 4 mom. 1—3.

2. Föreskrift af B-typ.

Denna är af ungefär följande affattning:

Sotare ansvara för, att sotningen inom hans distrikt utföres på därför bestämda tider.

Exempel på Br. O. med föreskrift af B-typ:

Br. O. för Malmö,	se § 31,
» » » Helsingborg,	» § 51,
» » » Karlskrona,	» § 29 mom. 3,
» » » Göteborg,	» § 26 » 2,
» » » Upsala,	» § 7 » 1,

Br. O. för Sundsvall,	se § 37 mom. 2,
» » » Hernösand,	» § 28 » 2,
» » » Sollefteå,	» § 11 » 2.

3. Föreskrift af C-typ.

I Br. O., som hänförts till denna grupp, äro föreskrifterna uppdelade på tvänne olika ställen i Br. O.: en del återfinnas under kap. Sotning, en del under kap. Ansvarsbestämmelser. De förra äro af ungefär följande lydelse:

Stadens sotaremästare åligger att verkställa sotning:

i — — — — —
i — — — — —

eldstadens beskaffenhet angifves samt uppräknas de olika sotningsfristerna.

Under kap. Ansvarsbestämmelser föreskrifves till kompletterande häraf ungefär följande:

Underlåter sotare, utan giltigt skäl, att verkställa sotning å föreskrifven tid, böte — — — — —

Såsom exempel på Br. O. med föreskrift af C-typ må anföras:

Br. O. för Kristianstad,	se § 34 jämf. med § 52,
» » » Engelholm,	» § 35 » » § 55,
» » » Kalmar,	» § 53 » » § 60,
» » » Falkenberg,	» § 14 » » § 72 mom. 2,
» » » Jönköping,	» § 45 mom. 1 jfr. m. § 79
» » » Borås,	» § 39 jämf. med § 56,
» » » Falköping,	» § 9 » » § 16,
» » » Örebro,	» § 7 » » § 61,
» » » Askersund,	» § 7 » » § 42,
» » » Norrköping,	» § 64 » » § 80,
» » » Eskilstuna,	» § 11 » » § 75,
» » » Södertelje,	» § 8 » » § 59,
» » » Saltsjöbaden,	» § 6 » » § 44,
» » » Gefle,	» § 28 » » § 32,
» » » Umeå,	» § 38 » » § 82.

4. Föreskrift af D-typ.

Denna typ är egentligen endast en variant af C-typen. Såsom exempel på Br. O. af detta slag må anföras Br. O. för Boden. I dess § 8 föreskrifves, bland annat skyldighet för sotaren att med iakttagande af fastställda sotningsfrister verkställa sotning, men något äfventyr vid öfverträdelse af föreskriften finnes ej i Br. O:ns t 3:dje afdelning: Om ansvar och Br. O:ns tillämpning, stadgadt. En lucka har sålunda uppstått i Br. O.

Det torde kunna förtjäna att framhållas, att jämlikt den för de danska köpstäderna med undantag af Köpenhamn gällande Lov af 21 de Marts 1873 §§ 8 och 9 ansvaret är så fördeladt, att detsamma för skorstens vidkommande påhvilar sotaren, men för rökrörs vidkommande påhvilar den, som bebor lägenheten, såframt icke denne uppdragit sotningsarbetet åt en af Sf. antagen skorstensfejare. (Se Olsén: Brandlovgivningen sid. 26 och 31.).

Hvad Tyskland angår, så föreskrifves i § 368 mom. 4 af Reichsstrafgesetzbuch, att med böter intill 60 mark eller med »Haft» intill 14 dagar straffes:

hvar, som underlåter att sörja för, att skorstenar på därför föreskrifven tid sotas.

Detta stadgande tolkas så, att däraf träffas den, som vid tiden för underlåtenheten är ägare af fastigheten, äfven om denne låter utöfva sin rätt genom en hyresgäst eller om rummen på grund af nyttjanderättsaftal innehafvas af en tredje t. o. m. om denne privaträttsligt skulle vara därtill förpliktad. Gränserna för »att sörja för» skola alltid mätas efter begreppet »eines guten Hausvaters». Äfven om genom lokala polisförordningar vissa sotningsfrister äro fastställda, så faller det oaktadt underlåtenhet att iakttaga dessa frister under R.-Str.-G.-B. § 368 mom. 4. (Se Olshausen: Strafgesetzbuch sid. 1486, citerad af Baltz: Preuss. Baupolizeirecht sid. 29 anm. 15). Det åligger husägaren, att till polismyndigheten anmäla, om skorstensfejaren öfversitter sotningsfristen. (Se O. von Ritgen: Der Schutz der Städte vor Schadenfeuer sid. 28).

En liknande föreskrift finnes ock i Br. O. för Malmö § 25 mom. 2, som ålägger »bostadsinnehafvaren» denna anmälningsskyldighet. Se ock Br. O. för Örebro § 12, som föreskrifver, att skorstensfejare, som uteblifver, då tid till sotning inne är, skall ofördröjligen anmälas hos polismyndigheten.

I Frankrike är förhållandet jämlikt Ordonnance du 15 septembre 1875, concernant les incendies, Titre III § 3 Ramonage art. 10 så ordnadt, att det påhvilat husägare och hyresgäster att tillse, att sotning utföres med iakttagande af vederbörliga sotningsfrister. Det citerade lagstället bör jämföras dels med L'ordonnance de police du 23 novembre 1853 och den denna åtföljande L'instruction du Conseil samt med Instruction concernant les tuyaux de fumée, lue et adoptée par le Conseil d'hygiène publique et de salubrité du département de la Seine (Séance du 9 Avril 1875). (Se Manuels-Roret: Sapeur-Pompier sid. 412 och 420).

Liknande föreskrifter som de franska äro för England utfärdade genom Law August 1840, section 6, Chimney Sweepers' and Chimneys Reg. Act 1840. (Se Manual for the use of fire Brigades utgifven af N. F. B. U. sid. 116).

—f.

Bidrag till tolkning af Br. St. § 20.

Hvad i Br. St. är föreskrifvet om stad, gäller i tillämpliga delar äfven för köping och detta utan att K. B. därom behöfver förordna genom särskildt beslut och underställning.

Exempel:

Då K. B. i V. län genom memorial den 17 mars 1877 till K. M:t öfverlämnade sitt den 23 oktober 1876 meddelade utslag, hvarigenom förordnats, att, hvad i Br. St. finnes föreskrifvet om stad, skulle i tillämpliga delar gälla äfven för A. köping, förklarade K. M:t genom K. B. den 23 mars 1877, att memorialet icke föranledde annat yttrande, än att K. B. ägde, enligt Br. St. § 20, efter det vederbörande blifvit hörde, underställa K. M:ts pröfning om hvilka styrelser eller myndigheter i köpingen A. borde fullgöra, hvad i stad enligt stadgan åläge polis-

myndigheten eller annan lokalmyndighet, samt om dessa styrelser eller myndigheters sammansättning och vidden af deras befogenhet uti ifrågavarande hänseende.

(Se W. n:r 534, band 5, sid. 197).

»Så ock för hamn, fiskläge och annat ställe med större sammanträngd befolkning», med detta uttryck afses:

K. B. kan icke genom beslut förordna om Br. St:ns tillämpning för hvilket landsbygdsområde som helst. Genom K. B:s beslut skola ju åvägbringas undantagsförhållanden i jämförelse med de för öfrigt på landet gällande bestämmelserna. Därför måste det område, för hvilket dessa undantagsförhållanden skola råda, äga en från landet i öfrigt afvikande karaktär: det måste vara stadsliknande.

Att uppställa en generell regel för bedömande af, när denna förutsättning kan anses föreligga, är gifvetvis icke möjlig. »Större» och »sammanträngd» äro relativa bestämningar och det är ju klart, att i fall som dessa största möjliga frihet bör lämnas vederbörande.

Beträffande praxis på området må några typiska fall anföras:

Exempel 1. K. Br. den 11 mars 1887. Sv. Förf. Saml. 1887, Bih. n:r 18.

Genom beslut af den 11 november 1885 förordnade K. B. i K. län, att bl. a. Br. St. skulle i tillämpliga delar gälla för visst område vid K. station. Kommunalstämman i socknen hade afstyrkt åtgärden i fråga med den motiveringen, att samhället vore glest bebyggt och byggnaderna af ringa värde. På platsen funnos endast 27 hus och 160 invånare.

K. B. fann emellertid, att, om än samhället icke kunde anses hafva utvecklat sig till synnerlig stor betydelse, det dock vore stadt i framåtskridande, samt att reglering för platsens bebyggande lättare och med mindre kostnader kunde genomföras då än i en framtid, hvarjämte ett ordnadt brandväsende vore af stor betydelse.

K. M:t fastställde K. B:s beslut.

Exempel 2. K. Br. den 15 juli 1887. Sv. Förf. Saml. 1887. Bih. n:r 50.

Genom beslut af den 11 november 1885 förordnade K. B. i K. län, att bl. a. Br. St. skulle i tillämpliga delar gälla för Å. stationssamhälle. Invånareantalet var här ej vidare stort, i det att det uppgick allenast till 194 personer, och hvad bestämningen »sammanträngd» angår, så funnos på området i fråga endast 27 hus, »någorlunda i rader».

K. M:t fastställde K. B:s beslut.

Exempel 3. K. Br. den 29 september 1899. Sv. Förf. Saml. 1899. Bih. n:r 77.

På hemställan af ägarna till marken inom K. och B. fiskelägen förordnade K. B. genom resolution af den 8 december 1897, att bl. a. Br. St. skulle i tillämpliga delar gälla för områdena i fråga. Visserligen kunde icke fiskelägena ännu anses äga någon större betydelse eller hafva sammanträngd befolkning, »som i och för sig gör en tillämpning af stadgarna för närvarande ovillkorligen nödvändig». Men K. B. fann på grund af den förebrakta utredningen, att, då samhällena kunde antagas vara

stadda i framåtskridande, skäl föreläge att utfärda förordnandet.

K. M:t fastställde K. B:s resolution.

Exempel 4. K. Br. den 9 september 1904. Sv. Förf. Saml. 1904, Bih. n:r 28.

På framställning af jordägarna inom T. by vid G. stad förordnade K. B., att bl. a. Br. St. skulle i tillämpliga delar bringas till verkställighet inom de i frågasatta områdena. K. B. hade nämligen af utredningen inhämtat:

att på de intill områdena i fråga gränsande delarne af L. socken rådde en liflig byggnadsverksamhet;

att äfven på det i fråga satta området byggnader såväl för bostäder som för andra ändamål redan blifvit uppförda; samt

att två af sökandena förklarar sig skola, sedan området blifvit regleradt, å detsamma uppföra fabriker och arbetarebostäder; vid hvilket förhållande det måste antagas, att området inom närmaste framtiden skulle blifva tätt bebyggt.

K. M:t fastställde K. B:s resolution.

Detta fall är anmärkningsvärdt, ty tillvägagångssättet kunde icke stödja sig på någon bestämmelse i bl. a. Br. St., enär, då folkmängden inom området allenast uppgick till 12 personer, förutsättningen »större sammanträngd» befolkning ju alldeles icke förelåg. (Se Malmgren: Stadsbildningen sid. 20).

Exempel 5. K. Br. den 2 december 1905. Civ.-Dep. reg. 1905, n:r 9.

Genom utslag den 11 april 1905 förordnade K. B., att bl. a. Br. St. skulle i tillämpliga delar gälla för visst område vid N. järnvägsstation. I motiveringen framhölls, att inom området uppförts ett afsevärdt antal byggnader samt att folkmängden uppgick till något öfver 200 personer och tycktes komma att tillväxa.

Öfver detta K. B:s beslut anfördes underdåniga besvär.

K. M:t förklarade, att enär det hvarken med hänsyn till befolkningens antal eller byggnadsverksamheten inom i frågavarande område kunde anses vara för närvarande af omständigheterna påkalladt, att omförmälta stadgar blifve för området gällande, K. M:t fann skäligt att, med bifall till besvären, upphäfva K. B:s kländrade beslut.

Af ordalydelsen i Br. St., jämförd med de andra stadsstadgarnas formulering samt af här anförda exempel på praxis, framgår alltså, att det icke är nog med, att det område, för hvilket Br. St:s tillämpning är ifrågasatt, med säkerhet kan förväntas blifva inom närmare eller mera aflägsen framtid stadsmässigt bebyggt, utan ett samhälle skall föreligga, redan innan förordnandet utfärdas (se Malmgren: Stadsbildningen sid. 18). Visserligen tyckes ett annat förfaringssätt framgå ur exempel 4, men detta fall torde vara enastående i sitt slag (Malmgren o. a. a. sid. 20)

»då sådant af omständigheterna påkallas».

Härmed har lagstiftaren velat säga, att ställe med »större sammanträngd» befolkning icke i och för sig med nödvändighet påkallar en tillämpning af Br. St., utan att detta måste rätta sig efter det resultat, hvartill en

pröfning af omständigheterna i hvarje särskildt fall kommer. I regel torde väl omständigheterna tala för åtgärden i fråga. Men om undersökningen skulle gifva vid handen, att å ställe med större sammanträngd befolkning har iakttagits det i det allmännas intresse nödvändiga och erforderliga beträffande brandväsendet och saken på ett tillfredsställande sätt är ordnad t. ex. genom ingripande från enskilda intressenter såsom ägare af bruk, fabriker o. a., eller med andra ord, att det resultat, som genom ett förordnande om Br. St:s tillämpning skulle vinnas, redan förefinnes, så handlar K. B. tydligen i full öfverensstämmelse med lag och författning, om han finner sig ej böra utfärda ett dylikt förordnande.

Såsom exempel på dylika samhällen må anföras Motala verkstad, Domnarfvet, Skutskär, Sandviken, hvilka hvar för sig hafva ett till minst 3,000 personer uppgående invånareantal. (Se Malmgren, Stadsbildningen sid. 20).

—f.

Eldsvådor.

Stockholm. En ovanlig eldsvåda, som kom rätt stor uppståndelse åstad, inträffade på Odengatan, strax öster om Sveavägen. En lastautomobil råkade nämligen där tappa vänstra bakhjulet, hvarvid bensintanken föll i gatan och gick läck. Bensinen började då rinna och antändes af obekant anledning; möjligen har en förflugen gnista varit orsaken. Lågorna slogo emellertid högt upp öfver bilen, som äfven antändes jämte dess last af spannmålssäckar.

Johannes brandkår alarmerades per telefon och sände omedelbart sin motorspruta till platsen. Efter en kort stund lyckades man släcka elden, men bilen var då svårt ramponerad och spannmålssäckarna till största delen förstörda.

Uppsala. Eld utbröt den 17 december 1914 i gasverkets stora kolupplag, uppgående till omkring 3,000 ton, inrymda i byggnad af tegelsten. Elden varsnades genom den rök, som i mycket ringa mängd utträngde ur upplaget. Då emellertid fara tycktes föreligga att elden, som befann sig vid botten af det omkring 3½ meter höga kollagret, hade tämligen stor utbredning, började upplaget omlämpas och kolen forslades ut i det fria.

Värmen och hettan tilltog emellertid hastigt och i oroväckande grad, hvarför från A.-B. Lux i Stockholm rekvirerades 60 st. kolsyrebehållare. På olika punkter i upplaget visade nedsänkta termometrar mycket oregelbundna och växlande temperaturer från 25°—245°, hvarför med skäl kunde befaras tillvaron af flera af hvarandra oberoende eldhärdar, hvilket också var fallet. På grund af de svåra förhållanden sålunda, under hvilka Lux' apparater arbetade kunde ej något slutgiltigt resultat därmed ernås. Att dessa apparater under andra förhållanden hafva stor framtid för sig är gifvet, men i detta fall var elden för utbredd för att med endast 60 st. behållare kunna fullt afsläcka den. Fördenskull rekvire-

rades manskap från Upplands artilleri- och infanteriregementen för upptagande af en gång tvärs igenom kollagret för att om möjligt afskilja förefintliga eldhärdar från det öfriga upplaget, hvilket äfven lyckades. Manskapet arbetade i arbetslag om 50 man. På julaftonens kväll voro eldhärdarne isolerade och utskottningen af det af elden angripna kollagret kunde slutföras af gasverkets eget folk. De djupast liggande kollagren voro fullständigt förkoksade och ännu ett par dagar efter jul förnams här och där glöd i det utkörda kolet. Elden hade uppstått genom själfantändning, hvilket är en ytterst vanlig företeelse vid gaskol i finfördeladt och färskt tillstånd. Jfr broschyren »Om själfantändning» af W. Bergqvist, utgifven af Svenska Brandchefsföreningen, pris 1 kr.

Vid Forsbacka bruk utbröt den 8 januari vid 8-tiden en häftig eldsvåda i finvalsverket. Innan släckningsmanskap hann komma tillstädes, stod hela verket i ljus låga, och när man efter en timmes energiskt arbete lyckades begränsa elden, hade större delen af byggnaden nedbrunnit. Verket, som var ett af de nyaste och modernaste vid Forsbacka, utgjordes af en c:a 70 m. lång byggnad, uppförd af tegel och trä.

Byggnaden med maskiner och öfriga inventarier var försäkrad för sammanlagdt 140,000 kr. i fyra olika bolag.

Från utlandet.

Eldsvådor.

En eldsvåda af större omfattning utbröt den 21 december i Rognan, Saltdalen, Norge, hvarvid ett stort antal byggnader med lösöre äfvensom trävirke blefvo lågornas rof. Skadan anslås till c:a 150,000 kronor.

Lille. Den 7 december nedbrann krigslasarettet i Lille, ett 4-våningshus med en längd af 60 m. I släckningen deltog Lilles fasta brandkår samt i staden befintlig landstorm. Alla i byggnaden befintliga sårade blefvo räddade dels till andra lasarett dels till järnvägens lasarettsvagnar. Elden anses anlagd, dels emedan den samtidigt började i byggnadens båda gafflar, dels emedan de slangar som användes för släckningen blefvo afskurna under pågående släckningsarbete. I källarvåningen fanns ett upplag af 500 liter benzin, hvilket lyckligtvis icke antändes.

Mittenwald. Natten mellan den 2 och 3 dec. 1914 härjade en stor eldsvåda i Mittenwald hvilken ödelade en icke liten del af staden i det att 29 byggnader blefvo lågornas rof. Vid släckningen erhöles hjälp i form af manskap och materiel från en hel del närbelägna samhällen. Ytterst ringa lager och lösöre räddades. Elden tros vara anlagd.

Brest. En våldsamt eldsvåda utbröt den 18 jan. i arsenalen. Elden åstadkom stor ödeläggelse i ritsalarna där samtliga planer för byggnandet af Superdreadnoughts förstördes.

Från eget land.

Stockholm. Brandkårens utryckningar vid eldsvådor ha under 1914 uppgått till inalles 351. Af eldsvådorna ha 38 varit så omfattande, att två eller flera slangledningarna måst anlitas, 40 ha kunnat begränsas med endast en slangledning, och de öfriga 273 utryckningarna ha gällt eldsvådettillbud, där blott pyttssprutor erfordrats. Kårens olycksfallsvagn har 29 gånger under året fått rycka ut för att lämna hjälp vid spårvagnsolyckor m. m., djurtransporterna ha varit 160 samt sjuk- och olycksfallstransporterna 3,756.

Brandkårens automobilisering är nu fullt genomförd vid Katarina station, sedan den stora stegvagnen på nyårsaftonen levererades. Förut ha levererats två motorsprutor och en ambulansvagn. Uppsättningen kommer att under året utökas med ytterligare två automobilfordon, det ena en kombinerad olycksfalls- och djurambulans, som skall ersätta den nuvarande redskapsvagnen, afsedd för olyckor vid husras, spårvägar o. s. v., det andra en mindre manskapsbil.

Uppsala. Brandkåren har under år 1914 varit alarmerad 62 gånger, däraf för eldsvådor eller tillbud till dylika 30 gånger, för soteld 26 gånger, för kontakt i de elektriska ledningarna 2 gånger samt för falskt alarm 4 gånger, hvarvid gärningsmannen vid ett tillfälle erappades och ådömdes en månads fängelse.

Alarmeringen har skett 19 gånger genom brandskåp, 40 gånger genom telefon och 3 gånger genom bud.

Eldsvådorna hafva varit af den betydelse, att för släckningen erfordrats i ett fall 4 ledningar, i två fall 3 ledningar, i två fall 2 ledningar och i sju fall 1 ledning från brandpost; vid öfriga eldsvådettillbud hafva mindre eldsläckningsredskap kommit till användning.

Med ambulansvagnen, som öfvertogs af brandkåren den 1 november, har antalet utryckningar varit 37, däraf för sjukdomsfall 26 gånger och för olycksfall 11 gånger.

Västerås brandkår har under år 1914 alarmerats 23 gånger, däraf för eldsvåda eller eldsvådettillbud 13 gånger, för förmodad eldsvåda 4 gånger, för soteld 5 gånger och för inspektion 1 gång.

Alarmeringssättet har varit: signal från brandskåp 5 gånger, telefonmeddelande 17 gånger och bud 1 gång.

Brandskadeersättningen, som blifvit utbetalad, uppgår till 28,300 kr., däraf för fast egendom 21,200 kr. och för lösegendom 7,100 kr.

Medlemsantalet i Svenska Brandchefsföreningen uppgick 1914 till 169 st. Till jämförelse meddela vi medlemssiffrorna från föregående år:

1909	87 medlemmar
1910	116 »
1911	126 »
1912	128 »
1913	146 »

